

Nr 341

Av herr **Sundin**, om ändrad organisation av utbildningen inom armén.

Inom försvarsdepartementet har nyligen tillsatts en kommitté för en snabb översyn av de olika posterna inom försvarsbudgeten. En kartläggning av de besparingsmöjligheter som står till buds på kort sikt är tacknämlig och kan i första hand bli vägledande för försvarsfrågans behandling vid nästa riksdag. Besparingskommittén har emellertid så pass kort tid till förfogande, att man sannolikt får svårt att räkna med att dess arbete skall resultera i mera genomgripande rationaliseringsförslag.

På längre sikt krävs dock enligt min uppfattning vissa mera genomgripande åtgärder, som förutsätter speciell och omfattande utredning, för att åstadkomma besparingar i en storleksordning, som är av mera märkbar samhällsekonomisk räckvidd och även gör det möjligt att trots den tekniska utvecklingens kostnadsfördyring i längden bibehålla krigsförbandens effektivitet.

Ett område där en genomgripande översyn förefaller påkallad synes vara flygmaterielsidan, där tvivel råder om nyttan av en fortsatt, oförminskad utbyggnad av det mycket dyrbara jaktflyget, trots att man numera är allmänt på det klara med att de bemannade jaktflygplanens ersättande med luftförsvarsrobotar är en tidsfråga (i årets försvarsproposition upptages 66 milj. kr. till luftförsvarsrobotar inom flygvapnet och 733 milj. kr. till anskaffning av flygplan m. m.). Ett annat viktigt område — jag skall i det följande endast uppehålla mig vid detta — är utbildningsorganisationen inom försvaret, vilken numera till avsevärd del ter sig mindre tillfredsställande från effektivitetssynpunkt samt onödigt kostnadskrävande.

Jag skall illustrera denna bedömning med en hänvisning till det alltjämt rådande systemet för befälsutbildning inom armén, vilket enligt min uppfattning icke är tillfredsställande anpassat till den nyare taktiska och tekniska utvecklingens krav, speciellt ej till de ofta påtalade och alltmer framträdande önskemålen om samverkan och samövning i den militära verksamheten.

Krigsskolan som ger grundutbildning ligger i Stockholm, likaså krigshögskolan som ger utbildning för högre befordran. De skolor som ger yngre officerare fortsatt utbildning är geografiskt vitt skilda: infanteriskjutskolan på Rosersberg (snart flyttning till Linköping och Gullberg), artilleriskjutskolan på Villingsberg med delar i Stockholm, luftvärnsskjutskolan vid

Väddö med delar i Stockholm, signalofficersskolan i Stockholm med övningar i Uppsala, fältarbetskolan i Solna, pansartruppsskolan i Skövde, intendenturskolan i Stockholm, rid- och körskolan på Strömsholm, tygförvaltningsskolan i Stockholm och underhållsskolan i Skövde.

På samma sätt förhåller det sig med vissa specialskolor: skyddsskolan på Rosersberg, radar- och luftmekanikerskolan i Göteborg, stabsbiträdesskolan i Uppsala, motorskolan i Strängnäs, arméns underofficersskola i Uppsala, arméhundskolan i Sollefteå, hemvärnets stridsskola på Vällinge etc. Även truppslagens kadettskolor, som bl. a. utbildar reservanställda och värnpliktiga officerare, ligger på olika platser: infanterikadettskolan i Solna (snart flyttning till Halmstad), artillerikadettskolan i Jönköping etc.; den förstnämnda är en helt självständig enhet, medan övriga är anknutna till ett förband ur det egna truppslaget.

Hela det uppsplittrade systemet, som vuxit fram successivt, kan knappast vara rationellt. För det första krävs på detta vis på en rad olika håll särskilda anordningar i fråga om undervisningsresurser, förvaltning och intendentur, biträdespersonal m. m. För det andra är möjligheterna till kontinuerlig samövning samt enhetlig och gemensam utbildning starkt begränsade, vilket nödvändiggör, om kraven på samövning någorlunda skall tillgodoses, transporter i mycket stor omfattning med dryga kostnader för resor och traktamenten, bl. a. för lärare, samt avsevärd tidspilan. För det tredje ställer systemet krav på undervisningslokaler och anläggningar i övrigt av lämplig beskaffenhet samt i många fall övningsfält och tillgång till övningstrupp m. m. på ett stort antal olika platser.

Jag vill ej bestrida att förutsättningarna för nuvarande lokalisering är speciella för ett par skolor, t. ex. krigshögskolan, och att det i vissa fall från effektivitetssynpunkt kan vara angeläget, att skolor förlägges till utbildningsförband som står dem nära, men i övrigt förefaller den hittillsvarande utspridningen ej längre hållbar ur vare sig effektivitetens eller en klok hus-hållnings synvinkel.

För att skapa bättre betingelser för samverkan i utbildningen mellan befäl ur olika truppslag och mera rationellt utnyttja de kvalificerade lärarkrafter som står till buds på respektive ämnesområden, likaså materiel m. m., men även för att reducera de löpande kostnaderna i fråga om lärare, förvaltning, resor m. m., bör man överväga en samordning av det stora flertalet befälsutbildningsanstalter till ett eller möjligen två skolförband, kanske ett skolregemente i närheten av ett större skjut- och samövningsfält (t. ex. I 13 jämte A 1 med tillgång till fält i Älvdalen), där gemensam övningstrupp även finnes tillgänglig. Man finge på så vis ett slags arméns stridsskola.

Ett starkt skäl för ett sådant rationaliserat system är att allt detta befäl, som f. n. får sin utbildning på olika håll, i fält skall leda förband som i största utsträckning ingår i samma taktiska enheter och alltså nödvändigtvis

skall känna väl till varandras förhållanden och kunna samarbeta intimt. I krigsorganisationen sammanfogas numera på ett helt annat sätt än tidigare förband ur olika truppslag till gemensamma enheter, som kan inrymma exempelvis både infanteri-, artilleri-, pansar-, signal- och underhållsförband.

Denna omständighet gör också att de här skisserade, principiella bevelsegrunderna, särskilt effektivitetshänsynen, för en viss samordning av befälsutbildningen är direkt tillämpliga också på utbildningen i övrigt inom armén. Här inträder de stora möjligheterna till kostnadsminskningar.

Det måste sålunda av framför allt samverkansskäl men också av ekonomiska hänsyn numera anses nödvändigt att radikalt ompröva den hittillsvarande truppslags- och förbandsindelningen. Man bör överväga en övergång till större och mera sammansatta utbildningsenheter. I krig uppträder ej längre infanteri, artilleri, pansar etc. för sig, utan förbanden förutsättes — som tidigare framhållits — bestå av åtskilliga komponenter, t. ex. infanteri och artilleri samt signal- och underhållsförband inom en och samma enhet. Detta synes från taktisk och stridsteknisk synpunkt numera vara lika obestridligt som kravet på utspridning av förbanden på stridsfältet med hänsyn till atomstridsmedlen. En utländsk militärförfattare (majoren W. H. Pope i *Canadian Army Journal*) har uttryckt förhållandet med följande rader: »Det är ej längre vettigt att hålla samman ens en artilleridivision eller stridsvagnsbataljon för understöd av en brigad, ty en enda atombomb kan i så fall förinta brigadens hela artilleri eller pansar. Stridsindelningen kan ej längre uppskjutas till grupperingsområdet eller till någon samlingsplats. Förbanden måste stridsindelas redan nu i fredstid.»

Redan i fredstid bör sålunda utbildning av olika truppslagsenheter i så stor utsträckning som möjligt vara intimt och kontinuerligt sammanslutet och i första hand inriktad på utbildning av operativa enheter (stridsgrupper) och ej som nu enbart delar av sådana. Utbildningen bör tidigt ta sikte på samverkan i strid. Genom större utbildningsenheter, kanske på fyra-fem olika platser i vårt land, inrymmande såväl infanteri som artilleri, pansar, ingenjers-, signal- och underhållsförband kunde man enligt min uppfattning skapa en effektivare och modernare utbildning till — bortsett från vissa investeringsutgifter — avsevärt minskade kostnader, vilket givetvis har stor betydelse bl. a. för vårt försvars möjligheter att följa med i den tekniska utvecklingen och utrustas med modern beväpning. Man skulle säkerligen också komma bort från det »truppslagstänkande» som finns på sina håll.

Besparingarna låge främst i att en rad nu sinsemellan avlägsna, självständiga utbildningsförband, som kräver egen stabsorganisation, förvaltning, trivselanordningar, serviceverksamhet, underhållstjänst etc. och ställer anspråk på egna övningsfält, kunde utgå ur organisationen, men stora kost-

nader för transporter (resor, traktamenten, drivmedel etc.) för tillfälliga samövningar m. m. skulle också försvinna.

Man har ibland gjort invändningen att en sådan här från effektivitets-synpunkt i och för sig önskvärd omdaning skulle innebära så pass stora investeringskostnader att projektet ej ginge att genomföra. Jag har svårt att tro på en sådan motivering. Vårt försvar kunde under beredskapstiden bygga ut barackanläggningar av i många fall mycket god kvalitet till relativt blygsamma kostnader, och på detta område ger erfarenheterna från kraftverksbyggnationen även vägledning. Anläggningarna vid de militära utbildningsläger som här åsyftas behöver ej nödvändigtvis konstrueras så att de skall stå sig i sekler.

En annan invändning har gällt utbildningsförbandens mobiliserings- och krigsförberedelsearbete, men det här skisserade förslaget, som på lång sikt kanske innebure indragning av ett betydande antal infanteri-, pansar- och artilleriregementen m. m. förutsätter att försvarsområdesstaberna får i viss mån ändrade uppgifter och därav föranledd förstärkning. Jag bortser här från mera sekundära invändningar som gjorts gällande mot det föreslagna systemet, t. ex. då det gäller traditionsvärden, i fråga om vilka det närmast är min uppfattning att eventuella traditioner tillkommer fältförbanden och inte fredsoorganisationens utbildningsenheter.

Jag har velat föra fram dessa tankegångar, då jag är övertygad om att en lösning i den skisserade riktningen förr eller senare är nödvändig *både* för att ge utbildningen inom armén erforderlig effektivitet *och* för att göra en fullgod utrustning av fältförbanden med moderna vapen m. m. ekonomiskt möjlig på längre sikt. Det är enligt min uppfattning angeläget att förutsättningarna för en successiv omläggning utredes snarast möjligt rörande i första hand armén men i andra hand även rörande övriga försvarsgreñar.

Med stöd av det anförda får jag anhålla,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att lämpligheten av och förutsättningarna för en av såväl utbildningstekniska som ekonomiska skäl betingad omdaning av utbildningsorganisationen inom i första hand armén snarast utredes.

Stockholm den 27 januari 1960

Sven E. Sundin